

FACULTEIT POLITIEKE EN SOCIALE WETENSCHAPPEN
VAKGROEP POLITIEKE WETENSCHAPPEN

GEWELD EN STAAT

OVER HET GEWELDMONOPOLIE VAN DE STAAT EN DE VISIE DAAROP VAN
HET VLAAMS BELANG

STEVEN LANNOO

1. INLEIDING

"Meer agressie tegen treinbegeleiders"¹, "12 lichtgewonden na incident met loodjespistool"², "Onbekenden molesteren agent en stelen flitscamera"³. Een vlugge blik in de krant maakt ons meteen duidelijk dat zelfs in een moderne maatschappij geweld niet weg te denken valt. In zo'n moderne samenleving vormt het staatsmonopolie op het (legitiem) gebruik van geweld een belangrijke waarborg voor de veiligheid van de burgers. Voor het Vlaams Belang, een partij die *veiligheid* als het belangrijkste politieke thema naar voren schuift, zou het versterken van dat monopolie dan ook een belangrijke zaak moeten zijn. Recente wetsvoorstellen van de partij laten echter een ander geluid horen. Reden genoeg vonden wij om het VB-standpunt terzake wat van naderbij te bekijken.

In deze paper gaan we op zoek naar de visie van het Vlaams Belang met betrekking tot het staatsmonopolie op het gebruik van legitiem geweld. We onderzoeken daarbij de actuele visie, wat betekent dat er maar in die mate rekening gehouden wordt met standpunten van vroeger wanneer de partij ze zelf nog als relevant en actueel beschouwt. We gaan echter eerst na wat nu precies de betekenis is van het begrip 'geweldmonopolie van de staat' waarna we kort enkele grote visies op dat monopolie samenvatten. In onze conclusie gaan we dan op zoek naar de manier waarop dit alles past in het ideologisch profiel van het Vlaams Belang.

2. HET BEGRIP GEWELDMONOPOLIE

2.1 ALGEMENE OMSCHRIJVING

Het geweldmonopolie van de Staat betekent dat enkel de Staat het recht heeft om geweld te gebruiken. Bij dergelijke definiëring duiken twee problemen op: wat verstaat men onder de *Staat* en wat onder *geweld*?

De etymologische oorsprong van het woord *Staat* ligt in het Latijnse *status*, wat toestand betekent. Klassieke, zowel als Middeleeuwse schrijvers gebruikten het woord om te verwijzen naar de toestand van de heerser of van de heersende klasse, meer bepaald naar het al dan niet stabiel zijn van hun heerschappij.⁴ Geleidelijk aan heeft het woord een meer onpersoonlijk en abstract karakter gekregen en is er ook niet langer eensgezindheid over de precieze betekenis van het begrip. Een van de bekendste moderne definities is van de hand van Max Weber: "Staat soll ein politischer Anstaltsbetrieb heißen, wenn und insoweit sein Verwaltungsstab erfolgreich das Monopol legitimen physischen Zwanges für die Durchführung der Ordnungen in Anspruch nimmt"⁵ Weber legt hier dus duidelijk de link tussen het begrip *Staat* en het bestaan van het geweldmonopolie. De Staat is een politieke entiteit die regels oplegt en die regels op een legitieme manier met geweld kan afdwingen.

De grote Nederlandse Larousse Encyclopedie stelt dat men van geweld kan spreken van zodra mensen opzettelijk schade aan andere mensen of hun goederen hebben toegebracht.⁶ Volgens Wolters' handwoordenboek is er geweld wanneer er "een wederrechterlijke handeling tegen personen of goederen"⁷ heeft plaats gevonden. In deze context volgen we best de laatste definitie. Geweld is dus een handeling tegen personen die normaal gezien door de wet verboden is.

Samengevat kunnen we het geweldmonopolie van de Staat duiden als het alleenrecht van de regelgevende politieke entiteit om zijn regels te doen naleven door gebruik te maken van handelingen tegen personen die normaal gezien door de wet strafbaar zijn gesteld.

---

¹ (anon.), Meer agressie tegen treinbestuurders. Website van Het Laatste Nieuws, http://www.hln.be/hln/cch/det/art_136334.html, laatst geconsulteerd op 31/10/2005.

² (anon.), 12 lichtgewonden na incident met loodjespistool. Website van Het Laatste Nieuws http://www.hln.be/hln/cch/det/art_136339.html, laatst geconsulteerd op 31/10/2005.

³ (anon.), Onbekenden molesteren agent en stelen flitscamera. Website van het Laatste Nieuws, http://www.hln.be/hln/cch/det/art_136367.html, laatst geconsulteerd op 31/10/2005.

⁴ VINCENT, Andrew, Conceptions of the State. In: HAWKESWORTH, Mary, KOGAN, Maurice, (ed.), Encyclopedia of government and politics, Londen, Routledge, 2003, p.43.

⁵ VAN ONCKELEN, Maarten, Nationalisme en globalisering. Een theoretische verkenning geïllustreerd aan de hand van het nationalisme in Schotland. Thesis, <http://www.thesis.net/schotland/schotland.htm#2%20Nationalisme>, laatst geconsulteerd op 1/11/2005.

⁶ (anon.), Geweld. In: NAGELS, S., VANDESCHOOR., L., (ed.), Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie. Hasselt, Heidelberg-Orbis, 1971, deel 10, p.478.

⁷ KOENEN, M.J., DREWES, J.B., (ed.), Wolters' Handwoordenboek Nederlands. Utrecht – Antwerpen, Wolters' woordenboeken, 1992, p.398.

2.2 NUANCERING

Dat de Staat geweld mag gebruiken betekent niet dat zij zomaar om het even wat mag doen. In het internationaal recht zijn bepaalde mensenrechten vastgelegd die het gebruik van geweld aan banden leggen. Zo is het volgens het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens verboden om te martelen of burgers willekeurig op te sluiten. De grondverdragen van de Europese Unie verbieden bijvoorbeeld ook het uitvoeren van de doodstraf. Ook binnen de nationale wetgeving bestaan limieten op het gebruik van geweld. Zo bestaan er bindende richtlijnen voor de politie over hoe en wanneer er geweld gebruikt mag worden bij demonstraties⁸, mag er geen verbaal geweld gebruikt worden tijdens ondervragingen⁹, enzovoort.

Aan de andere kant mag ook het monopolie van de Staat niet te strikt geïnterpreteerd worden. In sommige gevallen kunnen burgers ook op een legitieme manier geweld gebruiken. Dat is het geval bij noodweer of wettige zelfverdediging. In het Belgisch recht is wettige zelfverdediging een "reden van verschoning die aanleiding geeft tot strafuitsluiting wanneer de doodslag, de verwondingen en de slagen toegebracht door de dader, gebonden zijn door de ogenblikkelijke noodzaak van de verdediging van zichzelf of van een ander"¹⁰. Een burger mag dus geweld gebruiken wanneer hijzelf of een ander door iemand wordt bedreigd.

Uit de omschrijving van het begrip *staatsmonopolie op geweld*, zoals die hierboven werd gegeven, kunnen we drie vragen afleiden: (1) Wordt het monopolie-principe door het Vlaams Belang aanvaard? (2) In hoeverre vindt de partij dat ook burgers gerechtvaardigd zijn om geweld te gebruiken? (3) Hoe ver kan het geweld gaan dat door de Staat wordt gebruikt? In het vierde deel zullen we deze vragen proberen te beantwoorden.

3. ENKELE GROTE VISIES OP HET GEWELDMONOPOLIE

3.1 HET STAATISME VAN MACHIAVELLI EN HOBBS

Machiavelli baseert zijn ideeën op zijn eigen kijk op de mens. Hij denkt dat die van nature slecht is en dat de menselijke natuur onveranderlijk is. De mens is kortzichtig en in de eerste plaats uit op zelfbehoud¹¹. Resultaat van de menselijke natuur is de permanente staat van conflict waarin de maatschappij zich bevindt. Het beste apparaat om ondanks de egoïstische aard van de mens het algemeen belang te dienen is volgens Machiavelli de Staat¹².

Die Staat - in wezen de heerser - moet volgens hem niet enkel het gebruik van geweld monopoliseren, hij moet zelfs doelbewust gebruik maken van geweld om zich te verdedigen tegen interne en externe vijanden. Mensenrechten komen in het betoog van deze Italiaan niet voor. Zelfs de individuele moraal van de heerser mag hem er niet van weerhouden meedogenloos te zijn tegenover al wie voor de Staat een bedreiging vormt.

In wezen verschilt het betoog van Thomas Hobbes niet zo veel van dat van Machiavelli. Even pessimistisch over de aard van de mens besluit Hobbes dat zonder autoriteit de samenleving extreem onzeker en gevaarlijk is. Steeds op zoek naar de bevrediging van actuele behoeftes gaan mensen een strijd aan voor het bezit van schaarse middelen. Deze voortdurende strijd van iedereen tegen iedereen maakt het onmogelijk om ondernemingen zoals landbouw, industrie en wetenschap, waarvoor de samenwerking van individuen noodzakelijk is, op te zetten. Hobbes concludeert hieruit dat wij er allemaal belang bij hebben om een sociaal contract te aanvaarden waarbij iedereen zich onderwerpt aan een hogere autoriteit, in wezen een absolute heerser.¹³

⁸ AMNESTY INTERNATIONAL, Belgium. Website van Amnesty International, <http://web.amnesty.org/report2004/bel-summary-eng#top>, laatst geconsulteerd op 2/11/2005.

⁹ AMNESTY INTERNATIONAL, Belgium. Alleged ill-treatment and verbal, including racist, abuse of Bernardin Mbuku and Odette Ibanda by Brussels police officers. Website van Amnesty International, <http://web.amnesty.org/library/index/engeur140022003>, laatst geconsulteerd op 2/11/2005.

¹⁰ (anon.), Wettige zelfverdediging. In: NAGELS, S., VANDESCHOOR., L., (ed.), Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie. Hasselt, Heideland-Orbis, 1971, deel 25, p.250.

¹¹ WOOD, Neal, Machiavelli, Niccolò. In: SILLS, D., (ed.), International Encyclopaedia of the Social Sciences, New York, The Macmillan Company & The Free Press, 1972, deel 9 en 10, p.506.

¹² BROWN, Alisson, Machiavelli, Niccolò. In: MILLER, David, (ed.), The Blackwell Encyclopaedia of Political Thought. Oxford, Blackwell Reference, 1987, pp.303-306.

¹³ STEVENSON, Leslie, Conceptions of human nature. In: In: HAWKESWORTH, Mary, KOGAN, Maurice, (ed.), Encyclopedia of government and politics, Londen, Routledge, 2003, pp. 103-110.

Net als Machiavelli beklemtoont Hobbes de noodzaak van het gebruik van geweld door die autoriteit om de samenleving te beschermen: "Covenants without the swords, are but words, and of no strength to secure a man at all"¹⁴. Maar in tegenstelling tot de Italiaan is Hobbes niet blind voor de gevaren die gepaard gaan met de concentratie van macht in handen van één individu. Hij beseft dat dit kan onttaarden in despotisme, maar dat brengt hem er niet toe een grondwet of mensenrechten te verdedigen. De angst voor de gruwel die anarchie met zich mee brengt, een angst die Hobbes heeft opgedaan tijdens de verschrikkelijke Engelse burgeroorlog, maakt hem bereid om de gevolgen van machtsmisbruik te aanvaarden.

3.2 RATIONALISME EN EMPIRISME: JOHN LOCKE

John Locke heeft een veel positievere visie op de menselijke aard dan de vorige auteurs. Mensen worden volgens hem vrij en gelijk geboren. Iedereen heeft dan ook het recht om te genieten van de natuurlijke rijkdommen van onze aarde. Door de combinatie van arbeid en die natuurlijke rijkdommen ontstaan zaken als voedsel en kledij. Die worden dan het private bezit van diegene die de arbeid heeft geleverd. Zolang er voldoende rijkdommen beschikbaar zijn bestaat er vrede en harmonie. Wanneer er schaarste optreedt bestaat de kans dat er een strijd ontstaat zoals die ook door Hobbes werd geschetst. Oplossing voor het probleem is het ontstaan van een Staat die over het geweldmonopolie beschikt.¹⁵

In tegenstelling tot Hobbes gelooft Locke niet dat een absolute heerser, die volgens eigen inzicht geweld kan gebruiken, soelaas kan brengen. Alle macht moet tot op zekere hoogte aan banden worden gelegd. Opnieuw is dit geen pleidooi voor mensenrechten of zelfs maar voor een grondwet. De heerser behoudt volgens Locke het recht om tegen de wet in te handelen als dat noodzakelijk is voor de welvaart van het volk. De soevereiniteit blijft echter bij het volk dat de heerser kan afzetten wanneer hij over de schreef gaat. Dat is volgens Locke een voldoende garantie om despotisme te vermijden.¹⁶

3.4 JEAN-JACQUES ROUSSEAU: *DU CONTRAT SOCIAL*

Bij Rousseau vinden we zowat de omgekeerde redenering als bij Hobbes en Machiavelli. Hij is er van overtuigd dat de mens intrinsiek goed is, maar dat de beschaving hem kapot maakt. Vooruitgang en privé-bezit leiden tot ongelijkheid en dehumanisering.¹⁷

Logischerwijze ziet Rousseau geen oplossing in een soevereine heerser met een geweldmonopolie. De soevereiniteit kan niet overgedragen worden, zelfs niet aan een verkozen regering, maar berust bij het volk. Wanneer in een samenleving gelijkheid heerst dan kan er tussen haar leden een sociaal contract worden afgesloten waarbij de *volonté générale* naar voren komt. Bij Rousseau is er niet echt sprake van een staat, eerder van een morele gemeenschap van mensen. Maar wat dan met diegene die zich niet naar het algemeen belang buigen? Daarvoor moet er een soort instantie zijn die naar voren komt als bewaker van dat algemeen belang. Die instantie moet in staat zijn om verraders te bestraffen. In praktijk betekent dit uiteraard dat die instantie het legitiem gebruik van geweld monopoliseert.¹⁸

3.5 MARXISME

In zijn analyse van de kapitalistische maatschappij ziet Marx de Staat als een instrument in handen van de bourgeoisie, dat de taak heeft om de sociale ongelijkheid te bestendigen. De staat is een onderdrukkingmachine die zorgt voor de legitimering van het kapitalistische bestel, en die indien nodig gebruik maakt van zijn geweldmonopolie wanneer zijn autoriteit wordt bedreigd. Volgens Marx is het noodzakelijk dat het proletariaat een (gewelddadige) revolutie ontkent om die bourgeoisstaat omver te werpen.

Over wat na de revolutie moet gebeuren blijft Marx nogal vaag. In de overgangperiode (periode van het socialisme) dient het proletariaat de staat over te nemen en een 'dictatuur van het proletariaat' te installeren. De volksstaat mag dus ook gebruik maken van geweld om de verworvenheden van de revolutie veilig te stellen. Na die overgangperiode breekt de periode van het communisme aan waarin de Staat opgezwolgen wordt door de maatschappij. Het politieke wordt opnieuw in de samenleving gebracht.

---

¹⁴ STEVENSON, Leslie, op. cit., p.106.

¹⁵ STEVENSON, Leslie, op. cit., p.107.

¹⁶ DOOM, Rudi, *Vrijheid en Gelijkheid*. Gent, Print & Distribution Services, 2003, pp.29-30.

¹⁷ (anon.), Jean-Jacques Rousseau. Website van de Wikipedia-encyclopedie, http://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau#Political_theory, laatst geconsulteerd op 2/12/2005.

¹⁸ DOOM, Rudi, op. cit., pp.40-41.

Dat is het einde van de Staat en het einde van het geweld. Resultaat is een samenleving van vrije mensen waarbinnen iedereen de ruimte heeft om zich te ontplooiën.¹⁹

Na Marx hebben veel Marxisten de ideeën rond staat en geweld in een ander daglicht geplaatst of zelfs helemaal herschreven. Het zou ons in het kader van deze paper echter te ver leiden ook al die auteurs te bespreken.

3.6 ANARCHISME

Pierre-Joseph Proudhon was de eerste grote theoreticus die zichzelf een anarchist noemde. Proudhon was gekant tegen iedere politieke organisatie die van bovenaf regels oplegt. De sterke centrale staten van de 19de eeuw wil hij vervangen door netwerken van vrijwillige organisaties van arbeiders die hun eigen productiemiddelen bezitten. Volgens Proudhon krijg je op die manier geen anarchie, maar een samenleving gebaseerd op regels die van onderuit komen, die ontspruiten aan het moreel bewustzijn van de mens.²⁰

De Russische banneling Michael Bakoenin verwerpt niet enkel centralistische organisaties, maar gewoon iedere vorm van institutie, tot het gezin toe. (Dit in tegenstelling tot Proudhon die wat gezinswaarden en de positie van de vrouw betreft eerder conservatieve ideeën had²¹) De revolutie moest volgens hem elke institutie, en dan vooral de staat, volledig vernietigen. Pas uit de volledige vernietiging kon de nieuwe, vrije samenleving opbloeien.²²

Alhoewel niet elke vorm van anarchisme het bestaan van staatsinstellingen volledig verwerpt, verwerpt het wel het principe van het machtsmonopolie. De kern van het anarchisme ligt namelijk hierin dat het iedere vorm van autoriteit die op geweld of een andere vorm van dwang berust verwerpt.²³

3.7 NATIONAAL-SOCIALISME / FASCISME

Zowel Hitler als Mussolini hadden een zeer instrumentele visie op de staat. De staat kon voor hen geen doel op zich zijn, maar stond in het teken van het *groot project*. Voor Mussolini betekende dat het zuiveren van de superieure Italiaanse cultuur van 'volksvreemde' invloeden als het socialisme. Hitler wilde niet enkel de Duitse cultuur, maar ook het Duitse bloed zuiver houden en het Duitse volk de nodige *Lebensraum* verschaffen.²⁴ Om een dergelijk project te kunnen realiseren moet de macht van de staat totaal zijn. De Volkse Staat, die samenvalt met de volksgemeenschap, houdt zich niet enkel bezig met veiligheid en verdeling van middelen. Ze moet in tegendeel er ook voor zorgen dat de toekomstige staatsburgers de juiste opvoeding krijgen, dat er geen gemengde huwelijken plaats vinden, dat enkel de juiste cultuur beleefd wordt, enz.

Volgens nazi's en fascistten bestaat er tussen en binnen volkeren een sterke hiërarchie. Het moeten dan ook de besten van het volk zijn die de leiding over de staat in handen nemen, en die moeten geen verantwoording afleggen aan wie inferieur is. Ook binnen de staatsordening moet er dus een sterke hiërarchie zijn waarbij de leider alle touwtjes in handen houdt.²⁵

Het is nogal duidelijk dat een dergelijke staatsordening het gebruik van geweld niet schuwt. Meer zelfs: een dergelijke staatsordening leeft van geweld, van terreur. De absolute macht van de leider en de overheersing van de staat over alle menselijk activiteiten kan zonder een waar schrikbewind nooit in stand gehouden worden.

3.8 DE LIBERAAL-DEMOCRATISCHE VISIE: JOHN RAWLS

In zijn werk *A Theory of Justice* stelt John Rawls dat ons nadenken over wat rechtvaardig is gehinderd wordt doordat we voortdurend redeneren vanuit onze eigen maatschappelijke positie. Daarom stelt hij voor dat we vertrekken van het standpunt dat we de wereld moeten organiseren zonder op voorhand te

---

¹⁹ DOOM, Rudi, op.cit., pp.87-96.

²⁰ DOOM, Rudi, op.cit., p.81.

²¹ (anon.), Proudhon. In: J. L. GRIEP, J. A. VAN HOUTTE (ed.), Oosthoeks Encyclopedie. Utrecht, A. Oosthoek's Uitgeversmaatschappij, 1968, deel 12, p.243.

²² DOOM, Rudi, op.cit., p. 105-108.

²³ VAN DEN BOSSCHE, Geert, De spiegel van de macht. Politiek-theoretische visies op de staat. Gent, Academia Press, 2002, pp.210-218.

²⁴ DOOM, Rudi, op.cit., pp.171-189.

²⁵ VAN DEN BOSSCHE, Geert, op.cit., pp.178-198.

weten waar we terecht gaan komen. Vanuit zo'n positie zouden de mensen kiezen voor een socio-economisch egalitaire samenleving gecombineerd met een stelsel van vrijheden.

Vooraf dat laatste is voor ons interessant. Dat stelsel van vrijheden betekent niet dat de liberaal-democratische visie het gebruik van dwang en geweld door de staat verwerpt, maar wel dat het dat gebruik wil minimaliseren en aan controle en strenge regels wil onderwerpen. Democratische controle over het staatsapparaat en garanties vastgelegd in grondrechten worden daarbij als de beste middelen aanzien.²⁶

3.9 CONCLUSIE

Zoals uit het voorgaande blijkt, en zoals we ook uit Weber's definitie van het staatsbegrip kunnen afleiden, raakt het begrip van het geweldmonopolie van de staat het wezen van de staat zelf. Wie zoals Hobbes, Machiavelli en Hitler een sterke staat voorstaat lijkt ook meer geneigd die staat veel geweld te laten gebruiken, en dat geweld aan weinig regelgeving te onderwerpen. Wie, zoals Rousseau, Marx en de anarchisten, de staat liever ziet verdwijnen lijkt meer te voelen voor een samenleving zonder dwang en geweldmiddelen. Ten minste, éénmaal het vooropgestelde project is gerealiseerd ...

4. DE HOUDING VAN HET VLAAMS BELANG

4.1 HET PRINCIPE VAN HET GEWELDMONOPOLIE

Uit heel wat voorbeelden blijkt duidelijk dat het Vlaams Belang het gebruik van geweld door de staat aanvaardt, ja zelfs noodzakelijk acht. Zo vinden we in de beginselverklaring een afdeling getiteld *recht en orde*. Daarin wordt gesteld dat het een zeer belangrijke taak van de overheid is om de veiligheid van haar burgers te handhaven. Er wordt zelfs een harde en krachtadige aanpak geëist.²⁷ In het programma wordt gesteld dat het "een illusie [is] te denken dat een wollige aanpak zal leiden tot een sterke daling van de criminaliteit. Repressie blijft in heel wat gevallen nog altijd de beste vorm van preventie."²⁸ De partij noemt zich ook een voorstander van "meer blauw op straat"²⁹ en vindt dat "een repressieve aanpak van de jeugdcriminaliteit"³⁰ zich opdringt. Verder publiceerde men een artikel op de website waarin vol trots werd verkondigd dat het Belang een politieman steunt die tijdens een achtervolging een misdadiger neergeschoten heeft.³¹ Ook het voorstel om de korpschef van de politie rechtstreeks te laten verkiezen³² wijst op de overtuiging dat men een sterke gewapende macht wil.

4.2 BURGERS EN GEWELD

Het Vlaams Belang zegt in haar beginselverklaring dat er veel meer op de individuele verantwoordelijkheid van criminelen moet gefocust worden.³³ Het aanpakken van spijbelen, vandalisme, bendevoering en druggebruik wordt als één van de belangrijkste pijlers van een goed jeugdbeleid gezien.³⁴ Op een artikel op de website veroordeelt het VB sterk het geweld dat sommige asielzoekers gebruiken bij hun uitwijzing, evenals de regels rond verplichte uitwijzingen die er (volgens het VB) voor zorgen dat dat geweld loont.³⁵ Deze voorbeelden tonen aan dat naast het aanvaarden van het gebruik van geweld door de staat, het VB ook een afkeer blijkt te hebben van geweld dat door individuen wordt gebruikt.

---

²⁶ VAN DER BURG, Wibren, PIERIK, Roland, John Rawls: de filosoof van de liberaal-democratische verzorgingsstaat. In: Nederlands Juristenblad, 18, 2003, 1, pp.1-8.

²⁷ VLAAMS BELANG, Beginselverklaring Vlaams Belang. Brussel, p.9.

²⁸ VLAAMS BELANG, Programma. Website van het Vlaams Belang,

<http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=21&id=6>, laatst geconsulteerd op 5/11/2005.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

³¹ VLAAMS BELANG, Wevelgem: succesvolle steunactie. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=1055>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.

³² VLAAMS BELANG, Voorstellen voor een democratisch gemeentebestuur. In: VLAAMS BELANG, VL+ nieuwsbrief, 10, 2005, p.6.

³³ VLAAMS BELANG, Beginselverklaring Vlaams Belang. Brussel, p.9.

³⁴ VLAAMS BELANG, Programma...

³⁵ VLAAMS BELANG, Geweld wordt beloond. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=776>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.

Hier moeten we echter een nuancering maken. Die afkeer van burgerlijk geweld blijkt nogal selectief te zijn. Het VB verdedigt op zijn website de juwelier Tyberghien, die een paar jaar terug een wegluchtende overvaller dood schoot nadat die zijn zaak had overvallen. De rechter oordeelde dat Tyberghien niet uit wettige zelfverdediging handelde, maar dat vind het VB onterecht.³⁶ Zo komt men op de website ook op voor een Nederlandse vrouw die een tasjesdief omverreed nadat die haar had bestolen.³⁷ In 1999 diende het Belang een wetsvoorstel in om het zelfverdedigingsrecht uit te breiden naar de verdediging van eigendommen. Bedoeling was het huidige artikel 417 uit het strafwetboek, zoals wij het in deel twee hebben geciteerd, uit te breiden zodat het gewapenderhand verdedigen van eigendom zonder zelf aan enige fysieke dreiging te zijn onderworpen niet langer strafbaar wordt. Door het wijzigen van artikel 416 zou ook het plegen van geweld op een ander dat uitgelokt werd door een overval of dergelijke niet langer mogen worden bestraft.³⁸

Op het eerste gezicht lijkt de houding van het belang t.o.v. het gebruik van geweld door burgers incoherent te zijn. Wanneer het geweld gekeerd is tegen 'brave burgers' is het sterk te veroordelen, wanneer het tegen criminelen wordt gebruikt is het te verschonen. Een zelfde houding heeft men t.a.v. overtredingen. Terwijl het Belang opkomt voor een veel zwaardere aanpak van de druggebruiker d.m.v. leerstraffen, boetes en verplichte ontwenningsskuren vindt men dat er tegenover mensen die een verkeersdelict begaan te streng wordt opgetreden.³⁹ Deze redeneringen kennen echter een zekere interne logica. Het doel is het handhaven van recht, orde en "de tradities, waarden en normen die [uit de volksgemeenschap] zijn gegroeid"⁴⁰ Dan moet al wie die waarden en normen met voeten treedt streng worden aangepakt. In de eerste plaats is dat de taak van de Staat. Maar wanneer die Staat faalt (en volgens het VB faalt de Belgische Staat voortdurend), dan mag de goeie burger ook het recht in eigen handen nemen. Volgens diezelfde redenering gaat druggebruik (toch zeker wat illegale drugs betreft) in tegen die waarden en moet het streng worden aangepakt. Even het gaspedaal te diep indrukken wordt dan als minder erg beschouwd.

4.3 REGULERING VAN STAATSGEWELD

In haar programma en propaganda benadrukt het VB voortdurend dat het huidige criminaliteitsbeleid veel te *wollig* is. Zoals al eerder aangehaald bepleit de partij een zeer repressief beleid. "Dat betekent dat wij ongenueanceerd pleiten voor een draconische repressie tegen iedereen die een voetje scheef zet."⁴¹ Er moeten voor veel delicten zwaardere straffen komen, de vervroegde invrijheidstelling moet worden afgeschaft, het gevangenisleven moet een meer afschrikwekkend karakter krijgen, enz.⁴² We kunnen stellen dat het Vlaams Blok pleit voor een meer repressieve staat die meer geweld en dwangmiddelen gebruikt.

Meer repressie betekent volgens het VB niet dat de rechtstaat en democratie aangetast worden. In haar beginselverklaring belooft het VB dat ze minstens het EVRM en de bijbehorende protocollen in haar politieke actie zal respecteren. Dat betekent dat het VB de daarin opgenomen grondrechten die het gebruik van geweld door de staat aan banden leggen aanvaardt.⁴³

5. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

Wat betekent het voorgaande nu voor het ideologisch profiel van het Vlaams Belang? Het grote belang dat gehecht wordt aan recht en orde en het benadrukken van de noodzaak van een sterke, repressieve staat heeft het VB gemeen met Machiavelli en Hobbes, maar ook met Hitler en Mussolini. In tegenstelling tot die auteurs verbindt het VB daar echter niet de conclusie aan dat er dan ook een absolute heerser moet komen. Een democratische rechtstaat kan ook voor recht en orde zorgen, ten minste wanneer die veel harder gaat optreden tegen deviant gedrag. In haar officiële doctrine lijkt het Vlaams Belang dus de

³⁶ VLAAMS BELANG, Tyberghien stopt ermee. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=928>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.

³⁷ VLAAMS BELANG, Deining om tasjesdief. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=220>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.

³⁸ LAEREMANS, Bart, BOUTECA, Roger, Wetsvoorstel tot wijzigen van de artikelen 416 en 417 van het strafwetboek. In: Website van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/50/0129/50K0129001.pdf>, laatst geconsulteerd op 5/11/2005.

³⁹ VLAAMS BELANG, Programma...

⁴⁰ VLAAMS BELANG, Beginselverklaring Vlaams Belang. Brussel, p.5

⁴¹ VLAAMS BELANG, Programma...

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

liberaal-democratische visie te volgen. Men wil immers grondrechten respecten en men zegt op te komen voor de rechtstaat en de democratie.

Men kan zich echter afvragen hoe oprecht het respect voor de grondrechten wel is. Het Vlaams Belang belooft in haar politieke actie het EVRM niet te zullen schenden, maar de voorloper van de partij, het Vlaams Blok, is voor een rechtbank veroordeeld voor het aanzetten tot vreemdelingenhaat: een flagrant voorbeeld van hoe politieke actie het gelijkheidsbeginsel kan schenden. Zoals de mandatarissen van het VB zelf zeggen, en zoals ook de beginselverklaring vermeldt, is er geen verschil tussen het Vlaams Blok en het Vlaams Belang. Recentelijk weigerde het Vlaams Belang een resolutie in het Europees Parlement goed te keuren omdat er een verwijzing in zat naar hedendaags racisme. Het is dan ook niet zo gewaagd te stellen dat de partij het racisme alsnog niet heeft afgezworen.

Er zijn elementen in de doctrine van het VB die sterke gelijkenissen vertonen met het extreemrechtse gedachtegoed van de jaren '30. Net als bij Mussolini is het *zuiver* houden van de eigen cultuur het belangrijkste doel. Multiculturaliteit is voor hen een vergissing: vreemdelingen en inwijkelingen moeten niet alleen de wetten respecteren, ze moeten zich ook "aanpassen aan onze cultuur, onze normen en waarden, onze leefgewoonten en aan belangrijke traditionele principes van de beschaving die zich op het Europees grondgebied heeft ontwikkeld"⁴⁴. Wie dat niet doet moet het land verlaten. Om het met de woorden van Filip De Winter te zeggen: aanpassen of oprassen. De staat moet ook op andere manieren de *authentieke Vlaamse cultuur* stimuleren. Zo moeten aids-campagnes "gepaard gaan met een herstel van goed fatsoen, normen en waarden"⁴⁵ of moeten radiozenders worden verplicht een minimum aan Nederlandstalige liedjes uit te zenden.

Een aanwijzing voor de totalitaire trekken van de partij is dat zij tot 1998 over een eigen politieke inlichtingendienst beschikte: KOSMOS (Kring voor het Onderzoek naar de Socialistische en Multiculturele/Marxistische ondermijning van onze samenleving). KOSMOS verzamelde informatie over individuen en organisaties die het gedachtegoed van de partij niet genegen waren. Onder druk van een gerechtelijk onderzoek naar schending van de privacy werd in 1998 de organisatie in allerijl opgegeven.⁴⁶ Het vijftien jaar lang opgebouwde archief bestaat echter nog steeds en het is nogal duidelijk dat men niet de bedoeling heeft om naar iedereen die er in zit een kerstkaartje te sturen...

In de literatuur is men het niet volledig eens wat betreft de omschrijving van een extreemrechtse, fascistische ideologie. Maar men is het wel eens over enkele typische karakteristieken⁴⁷.

- (1) Extreemrechtse ideologieën gaan meestal refereren naar een natuurlijke samenhang van staat en een bepaalde gemeenschap, namenlijk een historische natie.
- (2) Racisme is een belangrijk element van dergelijke ideologie.
- (3) Beide voorgaande elementen impliceren een repressieve staat. Een sterke gewapende macht ziet men dus als noodzakelijk om wat afwijkend is te onderdrukken. Zo'n partij heeft dus totalitaire trekken.

De doctrine van het Vlaams belang beantwoordt volledig aan die beschrijving. Uit haar beginselverklaring blijkt dat één van de belangrijkste doelstellingen van de partij het vestigen is van een Vlaamse Staat. Die Staat wordt door de partij als natuurlijk voorgesteld omdat ze aansluit bij de *Vlaams Natie*. Dat het Belang racistisch is hebben we hiervoor al aangetoond. Ten slotte blijkt uit onze bespreking van de visie van het VB op het geweldmonopolie van de Staat overduidelijk de hang naar een repressieve Staat die optreedt tegen afwijkende elementen. Daarmee kunnen we besluiten dat het VB een extreem-rechtse partij is.

---

⁴⁴ VLAAMS BELANG, Beginselverklaring Vlaams Belang. Brussel, p.7

⁴⁵ VLAAMS BELANG, Programma...

⁴⁶ BLOCKWATCH, KOSMOS: de politieke inlichtingendienst van het VB. In: Webpagina van Blockwatch, <http://www.blokwatch.be/content/view/81/39/lang,nl/>, laatst geconsulteerd op 16/11/2005.

⁴⁷ WESTLE, Betina, NIEDERMAYER, Oskar, Contemporary right-wing extremism in West-Germany. 'The Republicans' and their radical rivals. In: European Journal of Political Research, 21, 1992, pp.55-81.

6. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

(anon.), 12 lichtgewonden na incident met loodjespistool. Website van Het Laatste Nieuws http://www.hln.be/hln/cch/det/art_136339.html, laatst geconsulteerd op 31/10/2005.

(anon.), Geweld. In: NAGELS, S., VANDESCHOOR., L., (ed.), Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie. Hasselt, Heideland-Orbis, 1971, deel 10, p.478.

(anon.), Jean-Jacques Rousseau. Website van de Wikipedia-encyclopedie, http://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau#Political_theory, laatst geconsulteerd op 2/12/2005.

(anon.), Meer agressie tegen treinbestuurders. Website van Het Laatste Nieuws, http://www.hln.be/hln/cch/det/art_136334.html, laatst geconsulteerd op 31/10/2005.

(anon.), Onbekenden molesteren agent en stelen flietscamera. Website van het Laatste Nieuws, http://www.hln.be/hln/cch/det/art_136367.html, laatst geconsulteerd op 31/10/2005.

(anon.), Proudhon. In: J. L. GRIEP, J. A. VAN HOUTTE (ed.), Oosthoek's Encyclopedie. Utrecht, A. Oosthoek's Uitgeversmaatschappij, 1968, deel 12, p.243.

(anon.), Wettige zelfverdediging. In: NAGELS, S., VANDESCHOOR., L., (ed.), Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie. Hasselt, Heideland-Orbis, 1971, deel 25, p.250.

AMNESTY INTERNATIONAL, Belgium. Alleged ill-treatment and verbal, including racist, abuse of Bernardin Mbuku and Odette Ibanda by Brussels police officers. Website van Amnesty International, <http://web.amnesty.org/library/index/engeur140022003>, laatst geconsulteerd op 2/11/2005.

AMNESTY INTERNATIONAL, Belgium. Website van Amnesty International, <http://web.amnesty.org/report2004/bel-summary-eng#top>, laatst geconsulteerd op 2/11/2005.

BLOCKWATCH, KOSMOS: de politieke inlichtingendienst van het VB. Webpagina van Blockwatch, <http://www.blokwatch.be/content/view/81/39/lang.nl/>, laatst geconsulteerd op 16/11/2005.

BROWN, Alisson, Machiavelli, Niccolò. In: MILLER, David, (ed.), The Blackwell Encyclopaedia of Political Thought. Oxford, Blackwell Reference, 1987, pp.303-306.

DOOM, Rudi, Vrijheid en Gelijkheid. Gent, Print & Distribution Services, 2003, pp.246.

KOENEN, M.J., DREWES, J.B., (ed.), Wolters' Handwoordenboek Nederlands. Utrecht - Antwerpen, Wolters' woordenboeken, 1992, p.398.

LAEREMANS, Bart, BOUTECA, Roger, Wetsvoorstel tot wijzigen van de artikelen 416 en 417 van het strafwetboek. Website van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/50/0129/50K0129001.pdf>, laatst geconsulteerd op 5/11/2005.

STEVENSON, Leslie, Conceptions of human nature. In: HAWKESWORTH, Mary, KOGAN, Maurice, (ed.), Encyclopedia of government and politics, Londen, Routledge, 2003, pp. 103-110.

VAN DEN BOSSCHE, Geert, De spiegel van de macht. Politiek-theoretische visies op de staat. Gent, Academia Press, 2002, pp.210-218.

- VAN DER BURG, Wibren, PIERIK, Roland, John Rawls: de filosoof van de liberaal-democratische verzorgingsstaat. In: Nederlands Juristenblad, 18, 2003, 1, pp.1-8.
- VAN ONCKELEN, Maarten, Nationalisme en globalisering. Een theoretische verkenning geïllustreerd aan de hand van het nationalisme in Schotland. Ethesis, <http://www.thesis.net/schotland/schotland.htm#2%20Nationalisme>, laatst geconsulteerd op 1/11/2005.
- VINCENT, Andrew, Conceptions of the State. In: HAWKESWORTH, Mary, KOGAN, Maurice, (ed.), Encyclopedia of government and politics, Londen, Routledge, 2003, p.43.
- VLAAMS BELANG, Beginselverklaring Vlaams Belang. Brussel, pp.12.
- VLAAMS BELANG, Deining om tasjesdief. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=220>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.
- VLAAMS BELANG, Geweld wordt beloond. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=776>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.
- VLAAMS BELANG, Programma. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=21&id=6>, laatst geconsulteerd op 5/11/2005.
- VLAAMS BELANG, Tyberghien stopt ermee. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=928>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.
- VLAAMS BELANG, Voorstellen voor een democratisch gemeentebestuur. In: VLAAMS BELANG, VL+ nieuwsbrief, 10, 2005, p.6.
- VLAAMS BELANG, Wevelgem: succesvolle steunactie. Webpagina van het Vlaams Belang, <http://www.vlaamsbelang.be/index.php?p=0&id=1055>, laatst geconsulteerd op 24/10/2005.
- WESTLE, Betina, NIEDERMAYER, Oskar, Contemporary right-wing extremism in West-Germany. 'The Republicans' and their radical rivals. In: European Journal of Political Research, 21, 1992, pp.55-81.
- WOOD, Neal, Machiavelli, Niccolò. In: SILLS, D., (ed.), International Encyclopaedia of the Social Sciences, New York, The Macmillan Company & The Free Press, 1972, deel 9 en 10, p.506.